

Прилог 2

I. ФАКТОРИ НА РИЗИК КАЈ БАНКИТЕ

Фактори на ризик коишто се однесуваат на клиентот

1. Банката при утврдувањето на ризикот поврзан со клиентот ги зема предвид ризиците поврзани со дејноста или професионалната активност на клиентот, неговата репутација, како и природата на неговото однесување.

2. Факторите на ризик поврзани со дејноста или професионалната активност на клиентот коишто ги анализира банката се следниве:

- дали клиентот е поврзан со дејности или активности коишто се изложени на поголем ризик од корупција, како на пример: градежништво, фармација, здравство, трговија со оружје, одбрана, рударска индустрија или јавни набавки;

- дали клиентот е поврзан со дејности или активности коишто се изложени на поголем ризик од ППФТ, како на пример: пренос на пари, приредувачи на игри на среќа или трговија со благородни метали;

- дали клиентот е поврзан со дејности или активности коишто вклучуваат значителни износи на готовина како дел од редовното работење (како на пример: ресторани, бензински пумпи, овластени менувачи, приредувачи на игри на среќа и сл.);

- дали клиентот врши трговија со стоки и услуги со голема вредност (автомобили, уметнички слики, нафта, благородни метали и сл.) или вредност чијашто висина тешко може да се процени (софтвер, консултантски услуги, истражување на пазарот и сл.);

- дали клиентот е правен аранжман, која е целта на неговото основање и која е неговата дејност;

- дали клиентот и неговиот вистински сопственик се носители на јавна функција или се блиски соработници со лица коишто се носители на јавна функција;

- дали клиентот е правно лице со несразмерно мал број вработени лица во однос на обемот на работа и дејноста којашто ја врши;

- дали клиентот е правно лице над кое се применуваат барања за обелоденување податоци со кои се обезбедуваат јавно достапни информации за вистинскиот сопственик на клиентот (како на пример: акционерско друштво со чии акции се тргува на регулиран пазар);

- дали клиентот е банка или платежна институција којашто работи во земја којашто нема ефикасен систем за спречување ППФТ и над која не се врши супервизија во поглед на обврската за спречување перење пари и финансирање тероризам и

- дали клиентот е банка или финансиска платежна институција над која се изречени санкции или други мерки од страна на надлежен орган во изминатите пет години поради неисполнување на обврските за спречување ППФТ.

3. Факторите на ризик поврзани со репутацијата на клиентот коишто банката ги анализира се следниве:

- дали постојат негативни информации од веродостојни и сигурни медиуми или други извори на информации за клиентот, како што се сознанија за казниви дела или врски со тероризам или финансирање тероризам и пролиферација. Притоа, за овие сознанија не е потребно да биде донесена правосилна судска пресуда;

- дали поради управни или кривични постапки или сознанија за терористичка активност или финансирање тероризам и пролиферација, имотот на клиентот, неговиот вистински сопственик или на кое било лице за кое се знае дека е тесно поврзано со нив, му бил замрзнат или банката има основа за сомневање дека имотот на клиентот му е замрзнат;

- дали банката има други негативни информации за интегритетот на клиентот и неговиот вистинскиот сопственик, со кои банката се стекнала во текот на времетраењето на деловниот однос.

4. Банката треба да има предвид дека некои од факторите на ризик поврзани со природата и однесувањето на клиентот или неговиот вистински сопственик нема да можат да се утврдат при воспоставувањето на деловниот однос, односно тие можат да се појават откако деловниот однос ќе биде воспоставен.

5. Фактори на ризик поврзани со природата и однесувањето на клиентот коишто се анализираат од страна на банката се следниве:

- дали клиентот има сложена сопственичка структура (повеќе од две нивоа на правни лица во синцирот на сопственост);

- дали клиентот издава акции на доносител или има номинирани акционери (англ. nominee shareholders);

- дали дошло до промена на сопственичката или управувачката структура на клиентот повеќе од трипати во последните три години;

- дали за клиентот често се појавуваат известувања (аларми) коишто упатуваат на постоење на сложени и невообичаени трансакции;

- дали клиентот извршува трансакции под праговите од член 13 став (1) алинеја б) и в) и член 64 од Законот за СППФТ;

- дали дадените информации за изворот на богатството или изворот на средствата на клиентот се типични за тој тип физички лица (како на пример: плата, наследство, кредити) или правни лица (како на пример: приливи коишто се поврзани со дејноста на клиентот).

Фактори на ризик коишто се однесуваат на географскиот ризик

6. Банката при утврдувањето на географскиот ризик ги зема предвид ризиците поврзани со седиштето/живеалиштето на клиентот, неговата дејност/професија, целта и природата на деловниот однос, ефикасноста на системот за спречување ППФТ и нивото на транспарентност и даночна дисциплина на државата во којашто клиентот и неговиот вистински сопственик имаат свое седиште/живеалиште.

7. Банката, при утврдувањето на географскиот ризик, ги анализира ризиците поврзани со државите и географските подрачја во коишто клиентот и неговиот вистински сопственик:

- имаат свое седиште или живеалиште;

- имаат географска локација каде што претежно ја извршуваат дејноста;

- имаат значајни деловни активности.

8. При оцената на географскиот ризик, банката треба да ја има предвид природата и целта на деловниот однос на клиентот, како на пример:

- кога станува збор за трансакции со високоризични држави;

- кога клиентот на банката е друга банка или платежна институција, се анализира соодветноста на системот за спречување ППФТ во државата во којашто овој клиент има седиште;

- кога клиентот е предмет на правен аранжман, субјектот го анализира степенот на исполнување на меѓународните стандарди за даночна транспарентност во државата каде што клиентот и неговиот вистински сопственик се регистрирани/имаат живеалиште;

- вистинскиот сопственик на клиентот има свое живеалиште во високоризична држава (вонтериторијален финансиски центар (офшор), даночен рај, држава под санкции);

- дали клиентот е државен орган или правно лице од држава со висок степен на корупција (како на пример: според индексот на „Транспаренси интернешенал“).

9. Како извори на информации за утврдување на ефикасноста на системот за спречување ППФТ во одредена држава се сметаат: високоризичните држави утврдени со Националната процена за ризик од ППФТ на Република Северна Македонија, извештаите за оценка на ФАТФ или други регионални тела слични на ФАТФ; листата на ФАТФ за високоризични држави; листата на Европската Унија за високоризични трети земји и сл.

10. Изворите на информации коишто банката ги зема предвид при утврдувањето на нивото на ризик од финансирање тероризам и пролиферација поврзани со одредена држава се:

- информациите од телата надлежни за кривично гонење или другите информации од комерцијалните бази на податоци дека таа држава финансира или поддржува терористичка активност и

- информациите за тоа дали таа држава е предмет на меѓународни рестриктивни мерки коишто се поврзани со перење пари, тероризам, финансирање тероризам или пролиферација воспоставени од ООН или Европската Унија.

11. Изворите на информации коишто банката ги анализира при утврдувањето на нивото на транспарентност и даночна дисциплина на државите се:

- информациите од повеќе веродостојни извори дека државата е усогласена со меѓународните даночни стандарди за транспарентност и размена на информации, како и доказите дека на соодветен начин во практиката се применуваат овие правила;

- известувањата од Глобалниот форум за транспарентност и размена на информациите за даночни цели на ОЕЦД каде што државите се проценуваат за потребите на даночната транспарентност и размената на информации;

- процената на усогласеноста со препораките на ФАТФ или на регионалните тела во рамките на ФАТФ, како и оцените на Меѓународниот монетарен фонд и

- информациите дали државата има воспоставено регистри за вистинските сопственици и регистри на сметките за потребите на субјектите и државните органи.

Фактори на ризик коишто се однесуваат на производите, услугите или трансакциите што ги нуди банката

12. Факторите на ризик коишто банката ги анализира при утврдувањето на ризиците поврзани со производите, услугите или трансакциите се следниве:

- степенот на анонимност на производите, услугите или трансакциите;

- сложеноста на производите, услугите или трансакциите;

- вредноста или обемот на производите, услугите или трансакциите.

13. Факторот на ризик којшто банката го анализира при утврдувањето на ризиците поврзани со анонимноста на одреден производ, услуга или трансакција е степенот до кој еден производ или услуга овозможува анонимност или го олеснува прикривањето на идентитетот на клиентот или вистинскиот сопственик (како на пример: анонимни сметки, виртуелни средства и сл.)

14. Факторите на ризик коишто банката ги анализира при утврдувањето на ризиците поврзани со сложеноста на одреден производ, услуга или трансакција се следниве:

- степенот на сложеност на одредена трансакција и вклученост на повеќе клиенти или држави;

- дали банката има познавање за ризиците при воведување нов производ или услуга, особено кога тој вклучува користење нови технологии или начини на плаќање.

15. Факторите на ризик коишто банката ги анализира при утврдувањето на ризикот поврзан со вредноста или со големината на одреден производ, услуга или трансакција се следниве:

- степенот до кој производите или услугите овозможуваат користење готови пари;

- степенот до кој производите или услугите ги олеснуваат или ги поттикнуваат трансакциите со висока вредност;

- постоењето на одредени ограничувања во поглед на максималната вредност на трансакцијата или на цената на услугата со кои би се ограничила употребата на производи или услуги за целите на ППФТ.

Фактори на ризик коишто се однесуваат на каналите на дистрибуција

16. При утврдувањето на ризикот поврзан со начинот на којшто производите или услугите се испорачуваат до клиентот, банката го анализира ризикот кога клиентот не е физички присутен и спроведува анализа на природата на деловниот однос помеѓу посредникот и субјектот.

17. Факторите на ризик коишто се земаат предвид при утврдувањето на ризиците поврзани со каналите на дистрибуција се:

- присуството или отсуството на клиентот;
- примената на нови технологии како на пример: мобилното банкарство (англ. m-commerce); користењето виртуелни средства, на пример биткоиини (врз основа на методот на последователно вршење трансакции); плаќање преку интернет – „пејпал“, „amazon пеј“, „гугл-паричник“ и сл.

II. ФАКТОРИ НА РИЗИК КАЈ ПЛАТЕЖНИТЕ ИНСТИТУЦИИ

18. Платежната институција треба да ги земе предвид најмалку следниве фактори при утврдувањето на инхерентното ниво на ризик:

- видот и големината на платежната институција, вклучително и бројот на подружници и агенти, како и видот на производи и услуги коишто им се нудат на клиентите;

- претежната улога на готовинските трансакции во асортиманот на услуги коишто се нудат;

- претежната улога на повремените трансакции во однос на воспоставувањето деловен однос;

- седиштето на платежната институција се наоѓа во високоризична земја;

- големиот обем трансакции;

- употребата на новите технологии при воспоставувањето деловен однос во отсуство и

- каналите на дистрибуција (мрежа на агенти).

Фактори на ризик коишто се однесуваат на клиентот

19. Во однос на ризиците поврзани со клиентите, треба да се земат предвид најмалку следниве фактори на ризик:

- бројот на носителите на јавни функции;

- клиентите физички лица нерезиденти и

- клиентите правни лица (приредувачи на игри на среќа и даватели на услуги поврзани со виртуелни средства).

Фактори на ризик коишто се однесуваат на географскиот ризик

20. Во однос на географскиот ризик, треба да се земат предвид најмалку следниве фактори на ризик:

- клиентите коишто имаат седиште/живеалиште во високоризични земји и/или коишто извршуваат трансакции со високоризични земји;

- земјите каде што постои високо ниво на организиран криминал, корупција, трговија со дрога, трговија со луѓе и сл.;

- земјите под санкции, ембарга и други мерки на меѓународни организации и

- земјите со стратешки недостатоци утврдени од страна на ФАТФ.

21. Во однос на производите и услугите, треба да се земат предвид најмалку следниве фактори на ризик:

- употребата на нови технологии (воспоставување деловен однос во отсуство на клиентот и тргување со виртуелни средства);

- употребата на готови пари и

- извршувањето повремено трансакции.

Фактори на ризик коишто се однесуваат на производите или услугите

22. Во однос на користењето посредници (агенти), треба да се земе предвид факторот на ризик кога еден агент соработува со повеќе платежни институции.

Фактори на ризик коишто се однесуваат на каналите на дистрибуција

23. Во однос на каналот на дистрибуција, треба да се земе предвид бројот на агентите преку коишто ќе биде испорачана услугата до клиентот.

III. ПРОЦЕНА НА РИЗИКОТ КАЈ ОВЛАСТЕНИТЕ МЕНУВАЧИ

24. Одредбите од точката 2 став 1 алинеи 1, 2, 3, 4 и 6; точката 3; точката 5 став 1 алинеи 4, 5 и 6; точката 7 став 1 алинеја 1; точката 9; точката 10, точката 12 став 1 алинеја 3 и точката 15 став 1 алинеја 1 од овој прилог, коишто се однесуваат на физичките лица/клиенти соодветно се применуваат од страна на овластениот менувач во делот на извршувањето повремено трансакции и следењето на деловниот однос со клиентот.

25. При утврдувањето на ранливоста којашто произлегува од содржината на интерните акти (политики и процедури) се имаат предвид:

- процедурите за идентификување на физичкото лице со пропишување на минималната потребна документација за идентификување на физичкото лице во моментот на извршување на трансакцијата;

- во случај кога овластениот менувач има деловен однос со клиентот, во процедурите треба да биде наведен соодветниот вид на податоци од коишто може да се согледа дали трансакциите на клиентот се во согласност со целта и намерата на деловниот однос, профилот на ризик на клиентот, неговата финансиска состојба и неговите извори на финансирање (како на пример: професијата на клиентот, работодавачот, висината на месечната плата и сл.).

26. Ранливоста којашто произлегува од активностите на овластеното лице за спречување ППФТ вклучува:

- идентификација и верификација на идентитетот на физичкото лице со примена на стандардните документи за идентификација на физички лица предвидени со Законот за СППФТ и верификација на идентитетот на физичкото лице со користење податоци и информации од сигурни и независни извори;

- постојан увид во нумерираниот регистар со цел да се утврди фреквенцијата на извршување трансакции од страна на одредено физичко лице, со цел од него да се побара дополнителна документација врз основа на којашто ќе може да се утврди целта на извршување на трансакцијата и нејзината економска оправданост;

- анализа на клиентот (во случај на постоење на деловен однос или при појава на показатели на сомнителност) преку прибирање информации за неговата професија, изворот на неговите средства, економската оправданост на извршената трансакција итн.;

- известувањето на Управата за финансиско разузнавање за готовинските, поврзаните и сомнителните трансакции се врши на начинот и во роковите предвидени со Законот за СППФТ. Известувањето за сомнителни трансакции треба да биде документирано, соодветно образложено и поткрепено со показателите за препознавање сомнителни трансакции донесени од страна на Управата за финансиско разузнавање.

27. Ранливоста којашто произлегува од системот на внатрешна контрола го опфаќа следново:

- во случај кога физичкото лице е носител на јавна функција, овластениот менувач ги презема мерките на засилена анализа предвидени со Законот за СППФТ и му доделува високо ниво на ризик на физичкото лице;

- во случај кога физичкото лице има живеалиште или престојувалиште во високоризична земја, овластениот менувач ги презема мерките на засилена анализа предвидени со Законот за СППФТ и му доделува високо ниво на ризик на физичкото лице;

- примена на рестриктивни мерки во согласност со прописите со коишто се регулирани меѓународните и националните рестриктивни мерки;

- обуките на вработените треба да бидат соодветни на природата на дејноста на овластениот менувач, да бидат приспособени на видот на клиентите и да ги содржат сите релевантни одредби од Законот за СППФТ и подзаконските акти коишто ја регулираат оваа материја.

- службата/овластеното лице за внатрешна контрола врши анализа и тестирање на адекватноста на пишаните политики и процедури; избор на примерок на клиенти при што ги тестира соодветноста на анализата на клиентите и на одредувањето на нивниот профил на ризик, како и доставувањето извештаи до Управата за финансиско разузнавање; известување на одговорното лице на овластениот менувач за наодите од извршените контроли и сл.

28. Субјектот треба да воспостави систем на евиденција со кој ќе се обезбеди утврдување на поврзаните трансакции кога се извршуваат трансакции поголеми од 500 евра во денарска противвредност по средниот курс на Народната банка на Република Северна Македонија. Врз основа на системот на евиденција, субјектот е должен да врши анализа на клиентот и да ги следи трансакциите.

При следењето на трансакциите од ставот 1 на оваа точка, субјектот е должен да воспостави и да примени листа на показатели за препознавање сомнителни трансакции.

IV. ПРОЦЕНА НА РИЗИКОТ ОД ФИНАНСИРАЊЕ ТЕРОРИЗАМ И ПРОЛИФЕРАЦИЈА

29. При утврдувањето на ризикот од финансирање тероризам и пролиферација, субјектот треба да ги има предвид најмалку следниве фактори на ризик:

30.

а) Во однос на клиентот како фактор на ризик, треба да бидат земени предвид следниве елементи:

- резидентниот статус (резидент и нерезидент),

- категориите на клиенти со висок ризик (деловен однос без физичко присуство, носители на јавни функции, кореспондентски банки и платежни институции, непрофитни организации, клиенти со седиште или живеалиште во високоризични земји),

- бројот на клиентите за коишто е доставен извештај за сомнителни трансакции за финансирање тероризам до Управата за финансиско разузнавање,
 - клиентите и/или нивните вистински сопственици коишто се наоѓаат на листите на санкции и
 - одбиениот деловен однос.

б) Во однос на географскиот ризик, треба да бидат земени предвид следниве елементи:

- земјите каде што има воен конфликт или каде што се извршуваат терористички активности,
 - пограничните подрачја во земјите коишто се граничат со земјите каде што има воен конфликт или каде што се извршуваат терористички активности,
 - земјите каде што се извршуваат активности за регрутирање странски терористички борци.

в) Во однос на ризикот од производи, услуги или трансакции, треба да бидат земени предвид следниве елементи:

- готовинските и безготовинските трансакции,
 - трансакциите во домашниот и меѓународниот платен промет,
 - трансакциите со високоризични земји (приливи и одливи),
 - трансакциите на непрофитните организации,
 - одбиените и задржаните трансакции,
 - трансакциите извршени преку платежна институција.

г) Во однос на ризикот од каналите на дистрибуција, треба да бидат земени предвид следниве елементи:

- трансакциите извршени преку агент на платежна институција,
 - трансакциите извршени по пат на електронско банкарство и
 - трансакциите извршени по пат на мобилно банкарство.

31. Субјектот треба да ја утврди ранливоста преку обезбедување информации за изворите на ризиците од финансирање тероризам и пролиферација и да преземе соодветни мерки за нивно намалување. Мерките за намалување на ризикот вклучуваат најмалку:

а) соодветно дефинирање на апетитот за ризик и соодветни политики за прифатливост на клиентите (вклучително и нивните вистински сопственици);

б) соодветни процедури за засилена анализа на клиентите;

в) редовно ажурирање на податоците и документацијата за клиентите;

г) ефективност на интерните процедури за следење на листите на санкции и

д) соодветност на софтверското решение коешто ќе овозможи примена на рестриктивните мерки од страна на субјектот.

32. Субјектот е должен пред воспоставувањето на деловниот однос, односно пред извршувањето повремена трансакција, како и при спроведувањето на мерките и дејствијата за постојано следење на деловниот однос, да изврши проверка дали потенцијалните или постојните клиенти (вклучително и нивните вистински сопственици) се наоѓаат на листите на санкции.

33. Субјектот е должен да ги применува рестриктивните мерки во согласност со законските прописи, односно е должен за сите физички и правни лица (вклучително и нивните вистински сопственици) коишто се наоѓаат на листите на санкции, веднаш и без претходно известување, да забрани користење, пренос, конверзија, трансфер или друг вид на располагање со имотот, да забрани ставање на располагање на каков било имот, директно или индиректно, како и да забрани воспоставување или продолжување на деловниот однос.

Обврската на субјектот од ставот 1 на оваа точка треба да се однесува на целокупните средства коишто се во сопственост или се контролирани од лицата коишто се наоѓаат на листите на санкции, а не само на оние коишто можат да бидат поврзани со одреден терористички акт, заговор или закана.

34. Субјектот е должен да преземе дејствија за да ја прекине примената на финансиската мерка против тероризам и/или пролиферација по објавувањето на одлуката за престанување на важењето на финансиската мерка против тероризам и/или пролиферација на Владата на Република Северна Македонија.

Në përputhje me nenin 47, paragrafi (1), pika 6) të Ligjit të Bankën Popullore të Republikës së Maqedonisë së Veriut ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 158/10, 123/12, 43/14, 153/15, 6/16 dhe 83/18 dhe "Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut" nr. 110/21) dhe nenet 11, paragrafi (7) dhe 155, paragrafi (3) të Ligjit të Parandalimit të Pastrimit të Parave dhe të Financimit të Terrorizmit ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut" nr. 151/22), Këshilli i Bankës Popullore të Republikës së Maqedonisë së Veriut miratoi

V E N D I M PËR MËNYRËN E ZBATIMIT TË MASAVE TË PARANDALIMIT TË PASTRIMIT TË PARAVE DHE TË FINANCIMIT TË TERRORIZMIT

I. DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

1. Ky vendim përcakton metodën e zbatimit të masave të parandalimit të pastrimit të parave dhe të financimit të terrorizmit për subjektet dhe metodën e kryerjes së vlerësimit të rrezikut të cilat i mbikëqyr Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë së Veriut në përputhje me Ligjin e Parandalimit të Pastrimit të Parave dhe të Financimit të Terrorizmit (më tutje në tekst: LPPFT).

2. Subjekti është i detyruar të sigurojë respektimin e masave për parandalim të larjes së parave dhe financimit të terrorizmit në përputhje me Ligjin e PPFT në bazë të konsoliduar, përfshirë edhe nga ana e filialeve dhe degëve në vend tjetër.

3. Dispozitat nga ky vendim zbatohen përkatësisht edhe në filialet e bankave të huaja.

II. PËRKUFIZIME

4. Shprehjet e caktuara të përdorura në këtë vendim kanë kuptim sinë vijim:

4.1. Me "rrezik nga pastrimi i parave dhe financimi i terrorizmit" nënkupton rrezikun e subjektit ose marrëdhënies së caktuar afariste, realizimin e transaksionit ose përdorimin e një produkti ose shërbimi të caktuar të keqpërdoren për larjen e parave dhe financimin e terrorizmit (më tutje në tekst: "PPFT").

4.2. Me "rrezik të qenësishëm nga PPFT-ja" nënkuptohet nivel fillestar i rrezikut i cili rrjedh dhe është i lidhur me llojin e klientit dhe prejardhjen e tij, natyrën e marrëdhënies afariste e cila duhet të vendoset ose transaksioni i përkohshëm i cili duhet të realizohet, produktet ose shërbimet dhe kanalet e shpërndarjes, pa marrë parasysh çfarëdo mekanizmi kontrolli të vendosur në subjektin i cili ka për qëllim ta reduktojë mundësinë e shfaqjes dhe ndikimin e rrezikut.

4.3. Me "rrezik agregat nga PPFT-ja" nënkuptohet rreziku nga PPFT-ja pasi që subjekti ka zbatuar sistem përkatës të kontrollit të brendshëm i cili ka për qëllim ta reduktojë mundësinë dhe ndikimin e nivelit të rrezikut të qenësishëm nga PPFT-ja.